

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRAT.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 16-ÉN.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 3 FRT.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF
éscsíkszétszlomnyl és ernyesl
LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Torontálmegeye víziszárnyasairól.

(Emlékezés a múltira.)

— Közli: Dr. Kuhn Lajos. —

Torontálvármegye területe még ma is valóságos eldorádója a vízimadaraknak. A ki a gázlók és úszók életét megfigyelni, azok fészektelepeit tanulmányozni, tojásaikat gyűjteni vagy magukat a madarakat leírni, löni és preparálni kívánja, az ma is bátran jöhet Torontálvármegyébe, mert legvérmesebb kívánságait kielégítheti. Ezt tapasztaltam az 1895., 1896. években magam is, midőn Écska, Perlasz, Oppova és Pancsova vidékein jártam, hogy a Béga, Temes, Tisza és Duna mentén elterülő nádasok és mocsarakban összegyűjtsem a vízimadarakat a torontáli madártani muzeum számára. De ha még jelenleg is oly szép és megkapó a kép, melyet a torontáli nádasok és mocsarak madárvilága nyújt, milyen lehetett ez a kép évtizedek előtt, amikor a rengeteg mocsárvilágban megszámlálhatatlan madárseregek éltek és lakmároztak. Ha csak a 40- és 50-es évekbe tekintünk vissza is, úgy a madártani irodalomban találunk némi fölvilágosítást Torontálmegeye nádasai és mocsáiraiban élő madárvilágról és mivel ez irodalmi adatok fényesen igazolják állításaimat és sejtelmeimet, közölni kívánom kivonatossan az erre vonatkozó értekezéseket és cikkeket. Ezek a madártani értekezések pedig a következők:

1. *Ornithologische Ausflüge im Banater Grenzlande, pag. 32—41 in den Abhandlungen der Naturforschenden Gesellschaft zu Görlitz. B. IV. Heft II. 1847.*

E cikkben *Tobiás Róbert*, mint báró Loebenstein kísérelője, röviden leszámol azokról a madártani kutatásairól, melyeket a Szerémségben és a Bánságban — névleg Oppova környékén — 1840. évi június 6—22-ig ejtett meg.

2) *Beiträge zur Naturgeschichte einiger dem S. O. Europa's angehörenden Vögel. Naumannia I. B. 1851. Heft I. pag. 28. H. II. pag. 70. H. IV. pag. 39. II. B. 1852. H. II. pag. 81.*

E négy közleményben *Baldamus Ede*, a híres ornithologus, mint a »Naumannia« német ornithologiai szaklap kitűnő szerkesztője, nagy lelkesedéssel és irigylendő ügyességgel írja le a gémekek, kárakatonák, halászcserék, sirályok és székicsérek fészektelepeit a fehér mocsárban Perlasz és Écska környékén, a mint azokat 1847. évi ápril 7-től július 13-ig maga látta. A magyarországi gémeletepek ezen cikkek alapján nagy hírnévre tettek szert.

3. *Eine Reise nach dem Banate von Anton Fritsch. Journal für Ornithologie B. I. 1855. Extra H. pag. 33.*

E jelentésében *Fritsch*, mint a prágai természetrajzi muzeum őre, érdekesen tárgyalja madártani tanulmányútját, melyet 1852. évi márczius 20-tól május 24-ig tett Fehértemplom, Gaja, Alibunár, Perlasz, Pancsova és Brestrovác vidékén.

Tobiás, Baldamus és *Fritsch* ornithologusokon kívül jártak ugyan Torontálmegeyében más hírneves tudósok is, például *Naumann* német ornithologus *Petényi Salamon* társaságában; 1835. évi február havában megfordultak Béga-Szt.-Györgyön (Torontálm.) *ittebei Kis*

Antal birtokán, hol a kerti tóban egy énekes hattyút (*Cygnus musicus*) találtak, melyet azon a vidéken megsebesítettek s elfogtak (Petényi állítása szerint az énekes hattyú a a N.-Becserek közelében lévő nádasokban fészkelni szokott. Különben I. erről Dr. Madarász: *Zeitschrift für die ges. Ornithologie, I. Jahrg. 1884. p. 27.*) — Itt járt még Landbeck is 1838-ban Pancsova vidékén, de ő önnálló cikkekben nem közölte e vidéken szerzett madartani élményeit.

Mivel pedig Tóbiás, Baldamus és Fritsch adatai igen érdekesek és hű képet nyújtanak a vízimadarak életéről, talán kedves dolgot művelek, ha azokat kimerítően közlöm.

I. Tóbiás Róbert adatai.

Oppova faluban vettünk ki lakást, — mondja Tóbiás — északra és északkeletre a falutól egy-két órai távolságban különféle nátrontavak vannak, melyek sem nem szélesek, sem nem mély vízűek, de annál hosszabbak, sokszor 1—2 óra hosszúságban is elnyúlnak és habár egész szabad víztükörrel bírnak, mégis sok vízimadár tartózkodik bennök. 1840. évi jun. 6-án látogattuk meg először e tavakat. — Az első ilyen kis tónál mutatkozott a *gulipánsneff* (*Recurvirostra*) és a *zsombék-juhászka* (*Aegialitis cantianus* L.) Mindkettő csak sósvizet fordul elő. — Egy másik tónál nagy tömeg-

ben volt a *fekete czerkó* (*Hydrochelidon nigra*) és néhány *szürkehasú czerkó* (*Hydrochelidon hybrida*), melyekből két darabot lelőttünk. Az első lövésre egész felhő kacsá emelkedett föl, többnyire *kendermagos kacsá* (*Anas strepera*); de a vízen is még több kisebb kacsacsapat ma-

radt, melyek közül távcsövön nézve megállapíthattuk a következőket: a *hamvast*, *kontyost*, *kis cigányt* és *fehérfejű kacsát* (*Anas ferinus*, *fuligulus*, *leucopthalmos* et *leucocephalus* [mersa]). — Iparkodtam ezeket a ritkaságokat megközelíteni, de hiába. — A szántóföldön az első *székicsér* (*Glareola pratincola*) mutatkozott; a midőn ezekből egyet lelőttem, a távolból többek közeledtek lelőtt társukhoz, úgy hogy még 4 darabot lőhettem. Tömegesen voltak a madarak egy harmadik tónál, mely már részben kiszáradt vala, de mivel a sok *sneff-féle* madár közt egy *gólyasneff* (*Himantopus autumnalis*) is mutatkozott, a *székicsérek*et békén hagytam. Itt a *gólyasneff* igen félnék volt, de a negyedik tónál már nem annyira, s így sikerült 3 darabot ejtenünk — és négy *gulipánsneff* (*Recurvirostra*) is. A *székicsért* még másutt is láttuk a mezőn távol a víztől, de csak a föntemlített tónál, hol tojásait is találtam. Junius 8-án az oppovai rétre rándultunk ki. A Temesen átkelve egy óra hosszúig a Duna felé tartottunk, a hol egy régi Dunaág mentén a mocsáros vízben, az ősnádasokban, néhány *kacsát* találtunk csak, míg egyszerre egy nádas közelében repkedő *czerkókat* észleltünk és egy nagy csapat madáralakokat, melyek kocsink közeledtére a *nagy kócsag* (*Ardea alba*) vezetése alatt eltávoztak, de csakhamar ismét leereszkedtek.

Forró nyári dél van. . . .

Forró nyári dél van,
Égetőn sűt a nap;
Búza között mégis vígan
Hangzik a pity-palatty!

Szinte megreszégít
A hőség, az illat;
Piros pipacs s búzavirág
Kandian kacsingat.

Poros, gazos úton
Isten tehénkéje, —
Égő fényben megfürödni
Boldogsága, kéje.

Himes pillangó száll
Párosan a légben,
Egymást üzik s egyesülnek
A pipacs kelyhében.

Erdő mélyében bűg
Szerelmes vadgalamb;
Fülemile-pár csicség-piheg
A bokorban alant.

Dűlő-uton lépdel
Barna kis menyecske,
A barázda két végén szól
Szerelmes fürjecske.

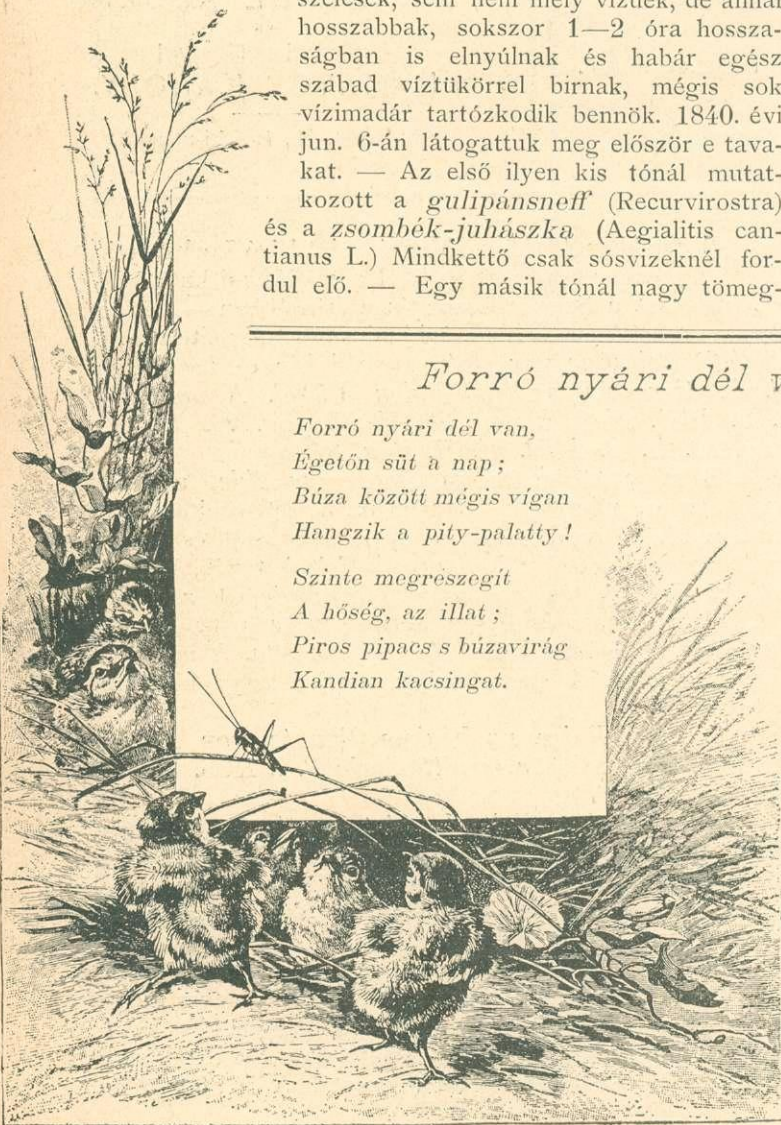
Búza között vígan
Hangzik a pity-palatty,
Szép menyecske szíve dobog
A patyolat alatt.

Búza közt elhallgat,
Hallgat a fürjecske;
Búzakalász árnyán kívül
Kaczag a menyecske?

Forró nyári dél van,
Égetőn sűt a nap,
Búza közt és égő szívből
Hangzik a pity-palatty.

Forró nyári dél van
És a mindenségben
Szerelemnek szellője száll
Perzselve — a légből.

Koltai Virgil.

Erre báró Loebenstein a nádasban elrejtőzött, — én pedig a madarakat megkerülve, feléje iparkodtam őket terelni, a mi félig sikerült is, mert 3 drb. puskavégre került közülök és pedig mind a három *kanalaszgém* (*Platalea leucorodia*) volt, miből arra következtettünk, hogy az egész nagy madársereg talán 3—400 darab kanalaszgém volt. — A messze távolban *fehér gólyákat* (*Ciconia alba*) láttunk és még távolabb egy szürke nagy madarat is, melyet távcsővel nézve megállapíthattuk róla, hogy az egy *gödény* (*Pelecanus*); de a fajtát nem ismertük fel. — Néhány nappal későbbben egy Dunaszigetre mentünk. Itt csak *karakatonákat* (*Graculus carbo*) és *sneffszerű* madarakat láttunk fölöttünk elrepülni; de annál több *függő-czinkét* találtunk, különösen jun. 22-én egy új kirándulásunk alkalmával. Ezek a madarak *hímek* voltak, melyek kosáralakú fészkeket építettek (valószínűleg az u. n. játékfészkeket).

Több kirándulás nem volt.

II. Baldamus Ede adatai.

Baldamus, amint maga említi, madártani tanulmányutját Magyarországon leginkább a zoológia érdekében tette 1847. évi március 22-től augusztus 5-ig. Budapestről a Dunán ment le hajóval Zimonyig, onnét Belgrádba, Pancsovára, Jabukáról Oppovára; ismét visszatért azután Pancsovára és a Dunán le Orsováig, Mehádiára és vidékére, onnét vissza Pancsovára, Oppovára és Écskára.

Én *Baldamus* ezen tanulmányútjából csak azt említem föl, ami Torontálmegye területére vonatkozik, még pedig azokat az adatokat, a melyek a gázló- és úszómadarokról nyújtanak fölvilágosítást.

Ápril 7-én érkezett Pancsovára, innét ápril 8-án Jabukára (ma: Torontál-Almás) indult egy mezei faültvénybe, ahol ápril 9-én észlelt egy *nagy szélkiáltót* (*Numenius arquatus*). Ápril 10-én Oppovára érkezett, ahol

11-én a »császár-erdőben« (valószínűleg mocsár-erdő. Szerk.) fészkelve találta a következőket: a *szürke ludat* (*Anser cinereus*) és *tőkés kacsát* (*Anas boschas.*). Oppován hagyva kísérőjét, ő ápril 12-én visszatért Pancsovára; innét 13-án Ofasanacz dunai szigetre ment át, itt fészkelve találta a *kendermagos kacsát*, 4 tojásával fészeken. Ápril 14-én Csaklenacz és Stephanacz Duna-szigeteken észlelte a *csörgő kacsát* (*Anas querquedula*) egy *Falco lanarius* körmei között, továbbá látott szürke *gémét* (*Ardea cinerea*) s találta fészket 1 tojással. Ápril 18-án a Dunán Orsovára ment és május 23-án jött ismét vissza Pancsovára, itt a Temesen látott úszni egy *borzas gödényt*. (*Pelecanus crispus.*) Május 25-én Oppovára érkezett, de az az utitársa, kit előbb itt visszahagyott volt, már Écskára utazott át, a fehér mocsárhoz. Azonban az Oppován preparált madarak mind elromlottak és hasznavehetetlenné váltak a rossz kikészítés miatt. Május 27-én ő is Écskára ment át, hol július 13-ig időzött Lázár gróf vendégszerető házában, élvezvén a gróf kitünő vendégszeretét 6 héten át (míg kísérője 15 hetet töltött ott) és innét tanulmányozta a fehér mocsárban levő *gémtelepeket*, továbbá a *karakatonák*, *sirályok* és *esérek* fészektelepeit. Baldamus szerint a fehér mocsár igazi eldorádója a *kócsagoknak*, a *szürke*, *vörös*, *selyem* és *kanalaszgémeknek*, a *bakcsónak*, *batlának* (fekete íbisz), *karakatonák*, *czerkók*, *esérek*, *sirályok*, *sneffek*, *kacsák*, *libák* és *gödényeknek* és bevallja, hogy itt, a fehér mocsárnál, *Knotz* erdész vendégszerető házában élte át a legszebb és legkedvesebb ornithologiai ünnepnapjait. Ugyanis az erdészlak 100 lépésnyire volt a Béga-kanális partjától és ugyancsak ezen csatorna egyik oldalán egy nagy *gémtelep* volt, a másik oldalán pedig egy *karakatonatelepe*. A gémtelepet ekképen írja le: »A fészektelep körülbelül 1000 lépésnyi kiterjedésű volt. A fészkek 100—150 fűzfán voltak elhelyezve; az egyes fákon 10, 15 sőt 20 fészkek is volt. Csak aki jól megrakott varjútelepet látott, képes némileg képet alkotni magának

A Tenger.

— »A Természet« eredeti tárczája. —

Diceva la canzon: — Alga marina!
in fondo all' acqua verde c'è le fate,
c'è un orto di coralli e una catina
fatta per le ragazze innamorate.

D'Annunzio.

Merő szikla és olyan fehér a sziget, mintha valami óriási márványpalota omladéka volna. Köröskörül sötétkék bársony a tenger alvó tükre. Túlán, a távol messzeségben, violaszínű sávok folynak egymásba. Lehet, hogy szigetek; lehet, hogy tovaszálló, kósza fellegek.

Kopár sziklák között, honnan a viharok a végső porszemet is elsöpörték, a habok bűgő susogását hallgatom. A sziklaüregek hol fészket rak a síró vészmadár, hörögve fogadják, a tengerhabját s ez lágyan ringatja a zöld hinárban szeretkező, ezüstös halakat.

A kéklő magasságban széles körben sirályok szállanak kerengve, egymást követve, mintha koszorút fonnának fehér szárnyukkal a sziget fölé.

De egy köztük felsikong, hangos szárnycsattogással vesz búcsút a többitől és elszáll messzire. Ki tudja merre száll, mi hajtja őt a végtelen magányba? Talán amott, a violaszínű sávok mögött valami más szigetre bukkan, a hol egyhangú, tar sziklák

egy magyar gémtelpről. A magasabb fűzfák erősebb ágain voltak a *szürke gém* fészkei elhelyezve, mellettök azok szélein a *bakcsók* (*Nyctiardea nycticorax*) fészkei; a *kis kócsag* (*Ardea garzetta*) s *kis kárákatona* (*Carbo pygmaeus*) fészkei a magasabb és gyengébb ágakon voltak rakva, míg lejjebb a hosszú oldalágakon a *selyemgém* kis és átlátszó fészkei lógtak. Legnagyobb számban volt képviselve e fészektelepen a *bakcsó*, azután következett a *kis kócsag*, azután a *szürke gém*, utána a *kis kárákatona* és végre a *selyemgém*. Ezek a madarak — a kis kárákatona kivételével — oly kevéssé félték, hogy a folytonos lövöldözés daczára sem hagyták el a fészektelepet és mi köztük egész kényelmesen tanulmányozhattuk érdekes üzelmeiket. Talán az egész madárvilágban nincs változatosabb, érdekesebb és szebb jelenség, mint a minők az ily fészektelepeken feltáruznak. A madárhegyek talán nagyszerűbb látványt nyújtanak, de oly elragadó képet, oly gyönyörű és annyira ellentmondó színekben és alakokban nem alakulnak — mondja *Baldamus*. — Azután elhagyta a Béga melletti élénk madártelepeket, hol a gémek királyát, a *nagy kócsagot*, hiába kereste. Az emberek, kiket felfogadott, vadászat céljára nem akarták neki megmutatni e remek madár fészektelepeit, részint mivel életveszélyes is volt odahatolni, részint mert ők a nagy kócsag dísztollait drága pénzért szokták volt eladogatni, — de a véletlen elárulta az annyira óhajtott és keresett rejtett madártanyát. Ugyanis egy lövésre talán 12 nagy kócsag emelkedett fel a nagy nádasból, de csakhamar ismét ugyanazon helyre leereszkedett; — tehát ott lesz a fészektelepök is, — így okoskodott *Baldamus*; oda kell tehát előrenyomulni. Azonban nem akadt vállalkozó a fölfogadott emberek közül, mert életüket féltették (?). Végre mégis néhány evezős nekibátorodott és kora reggel 4 órakor elindultak csónakon és hosszas, igen fáradságos csónakázás után — mert a sűrű nádban igen nehéz volt utat törni — végre megtalálták, nagy örömeire Bal-

damusnak, a keresett kócsagtelepet. Itt összesen 5 fészket talált 3 és 4 tojást számláló fészkealjakkal. A fészkek mind letört nádon voltak elhelyezve. Maguk a félénk kócsagok mind kerekét oldottak és lövésre egy sem került belőlük; miért is *Baldamus* másnap is felkeresni óhajtotta volna a kócsagtanyát, de nem ment vele senki fogadott emberei közül s így abba maradt a kirándulás. — *Baldamus* szerint a nagy kócsag ápril közepén érkezik a koloniára és igen óvatos, mert remek tollai miatt nagyon üldözik. Talán félmérföldnyire a nagy kócsag telepétől (ugyancsak a fehér mocsárban) *Baldamus* több *szürkehasú* és *fehérszárnyú ezerkő* (*Hydrochelidon hybrida et leucoptera*) fészektelepet is talált és pedig valami 3—4 telepet, mindeniken néhány tuczat fészkekkel. A *fehérszárnyú ezerkő* kisebb számban volt itt képviselve, mint a *szürkehasú*, de mindkettő fészkeben 3 tojás vala és június 17-én a költés már nagyon előrehaladott volt. Találta még fészektelepét a *nevető sirálynak* (*Larus rédibundus*) és a *nagy kárákatónának*, Ez utóbbiak közt 5—6 válfajt észlelt (mintegy 100 darab közt.) Továbbá találta még a fehér mocsár mellett, kukoriczaföldön, a székicsér kis kolóniáját, mintegy 15 fészkekkel és lőtt a költőkből 10 darab madarat, stb. Ha már most a *Baldamus* által följegyzett madarakat fajok szerint összevetjük, 37 faj jön ki és pedig 15 faj gázló és 22 faj úszó madár.

III. Fritsch Antal adatai.

Fritsch 1852. márczius 20-án indult madártani tanulmányútra Délmagyarországba, hogy a prágai nemzeti muzeum számára madarakat gyűjtsön. A Dunán ment le gőzhajóval és Fehértemplomban telepedett le, a honnét kirándulásait tette Gája községbe, Osztrova dunai szigetre, Alibunárra, Perlaszra, Pancsova és Brestzovácra. Én itt csak azon adatait sorolom föl, melyek a torontáli madárvilágra vonatkoznak a következőkben: Ápril 22-én rándult ki Alibunár községbe, Torontálmegyébe. Az út

helyett kúszó, zöld lomb csókolja a tenger habját, virág nyílik a völgyhajlásban, édes illat leng a szellő szárnyán s madárdal kíséri a patak csergedező hangját.

A sirály eltűnik s én ottan álmodó szememmel, a tenger mélységében révedezve, tündérszép kerteket pillantok meg. Örök tavasz virít bennök. Virágaik boldogak. A nyár heve nem hervasztja el őket. Az őszi szél nem tépi le ékes levelüket. A tél dermedése nem borítja rájuk hócsillagokból szőtt fehér takaróját. Örök tavasz virít a tenger mélységes fenekén!

Csakhogy a tenger virága nem áraszt kedves illatot, nem rejteget édes nedűt a kelyhében, nem szállong hímes pillangó

fölötte, nem hullámszik körötte a méhek zsongó hangja. A színe azonban élénkebb, ragyogóbb, mint a réti virág színe.

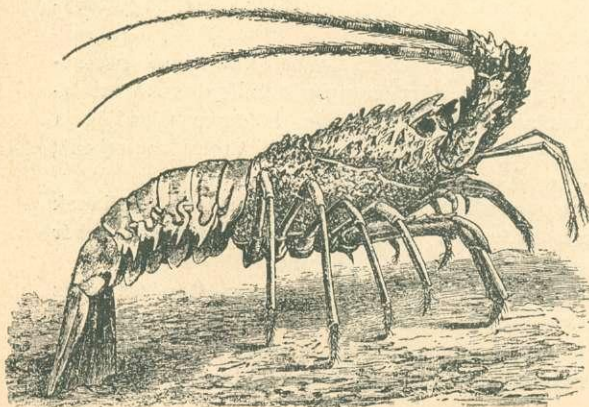
Némelyik magánhordja a szívárványnak mind a hét színét s

koronként tündöklő fényt áraszt, mint a napsugárban csillogó gyémántkövek.

Pedig ide nem is hatol a nap sugara. Minő pompája ez a ragyogó színeknek! Majd a sápadt, majd az élénk zöld vetekeedik a fénylő aranyárgával, a tündöklő violaszínnel, a bársonyos teketével. A biborpiros, a skarlátvörös hol sötétkébbe, hol halovány rózsaszínbe megy át. És ki hinné, hogy ezek a szép őszirozások, liliomok, tulipánok, szegfűk nem is virágok, hanem eleven, mozgó állatok!

A sziklához tapadva szép őszirozások nyílnak. Pirosak, kékek, sárgák, zöldek, ibolyaszínűek. Virágleveleik lágyan hullámsziknak a kéken derengő vízben, mintha szelíd tavaszi fuvalat ringatná őket. Azt hinné az ember, hogy valami víz alá mertül virágok kert tárul elébe.

De a virágok ime egyszerre csak elenyésznek. Halak vetődtek a kertbe, hullámsziba hozták a nyugvó vizet s a szép virágok kelyhei hirtelen becsukódtak, eltűntek. Nem is igen régen még azt hitték, hogy csakugyan virágok a természetnek eme bájos gyermekei. Pedig csak az alakjuk emlékeztet a virágra. Máskülönb állatok, akár csak a mellette uszkáló hal, vagy a habok fölött lebegő halászmadar. A nyílás, a mit a viráglevelek koszorúznak, voltaképen a szájuk; maguk a viráglevelek pedig kinyújtható és behúzható tapogatók vagy karok. Ezekkel ragadják meg a táplálékul szolgáló állatot s úgy rakják a szájukba. A nagyobbak aktíniák, a kisebbek korallók. Amazok egyenként élnek, lágytestűek s a sziklához, vagy a csigákhoz tapadnak;

melletti árkokban egész sereg *galamsneff* (Philomachus pugnax) és *tyütyüke* (Totanus glareola) szaladgált, jól lehet a hőmérsék 3 fok R. volt 0 alatt. Alibunáron maradtam ápril 29-ig — mondja Fritsch és mivel az idő szépre változott, ezen idő alatt lőttem: *kék vércsét* 10 darabot, több *fekete sólymot* (Falco subbuteo), *szürke füttyülő-sneffet* (Totanus stagnatilis), *székicsért*, *galamsneffet*, *nagy szélkiáltót* és sok *vörös-, szürke- és törpegémet*, valamint *gyászos legyészt* (Musicapa atricapilla) és *nádiverebet* (Acroc. turdoides). A *nagy tűzoknak* 10—30 darabot számláló csapatait láttam, lövésre azonban beközelíthetők nem voltak. Alibunárról átmentem Perlasz-ra. Az odavezető uton két érdekes jelenségnek voltam szemtanúja. Az első jelenség volt egy csapat *határsas* (Aquila heliaca [imperialis]). Mindössze 7 darab volt együtt, köztük két egészen sötét példány, tehát öreg madarak. Az alibunári homokdombok közt tüntek fel. A második jelenség még feltűnőbb volt; a mint ugyanis estefelé Perlaszhoz közeledtünk, egy nagy madársereget láttam a levegőben repülni és amint hozzájuk érkeztünk, csodálkozva láttam, hogy *kék vércsék*, még pedig körülbelül 300 darab. Végre Perlasz tünt fel előttem, a hely, hol megtalálni reméltem ideálmom valószínűségét, melyeket Baldamus leírásai után magamnak alkottam. És valóban mesés gazdag volt ezen vidék a „fehér mocsárnál” vízi madarakban. Azonban a sok fészektelep közül, melyeket Baldamus a „*Naumannia*” szaklapban leirt, csak egyet találtam, t. i. a *bakcsó és szürke gém* telepét, melyen a *kis kárákatona* már csak egyes példányokban fordult elő, úgy hogy csak nagynehezen sikerült egy darabot lőnöm. Azonban *bakcsót*, *szürke- és vörös gémet* tetszésszerűen mennyiségben lőhettem és lőttem is, a mennyit csak preperálhattam. Ezeket kivül lőttem több *nagy és kis kócsagot és selyem gémet* meg *szürke ludat* (Anser cinereus), — továbbá többször láttam *szürke hasú és fekete czerkót*. Itt hallottam először a hangját a *trifkó kacsának* (krikruca=Anas crecca),

mely állítólag oly közönséges, mint a hasonmagyságú *csörgő kacsá* (A. circia). Május 6-án elhagytam Perlaszt és 10-ig Zimonyt, Belgrádot, Pancsovát látogattam meg. Május 11-én pedig Bresztovác község közelében kezdtem vadászni. Itt találtam a *bajuszos czerkó* (Sterna leucopareia) fészektelepeit, melyekből sokat lőttem. Egy napon pedig, amint vadászni mentem, találtam a legelőn egy döglött lovat, mely körül 5 darab *fakó* és 2 darab *csuklás keselyű* (Vultur fulvus et monachus) volt elfoglalva, melyek közül egy fakó keselyűt sikerült elejtenem. A lövésre az egész vidéken levő keselyűk tölemelkedtek a levegőbe és számuk bámulatba ejtett, körülbelül 80 db. volt, köztük csak 15 db. csuklás keselyű, a többi fakó keselyű volt. Sokáig repültek a préda fölött, végre a szerb hegységben tüntek el. A következő napon egy mocsárnál találtam legalább is 200 drb. *kanalalgémet*. A mint haza felé iparkodtam menni, egyszerre a távolban egy tuczat szürke alakot vettem észre és a mint közeledtem hozzájuk, láttam, hogy borzas *gödények* (Pelecanus crispus), de nem lőhettem belőlük egyet sem. Egy másik kiránduláskor láttam *kis csért* (Sterna minuta), *batlát* (Ibis falcinellus), *barna és rétisast* (Aquila naevia, Haliaetus albicillus). Evvel Bresztovácznál véget ért a vadászat és Fehértemplomba mentem vissza, a honnét május 24-én eltávoztam hazatelé Prágába. — Ha már most a Fritsch által följegyzett gázló és úszó madarakat stb. fajok szerint tekintjük, akkor azt találjuk, hogy összesen 25 madárfajt és pedig 15 faj gázlót és 10 faj úszót észlelt. — A mocsárvilág nevezett vidéken a 40-es évek óta ugyan már nagyon megváltozott, de azért még ma is valóságos eldoradója a vízi madaraknak, mert az 1895 és 1896 években én magam jártam ott és gyűjtöttem összesen 82 vízi madárfajt és pedig 46 faj gázlót és 36 faj úszót, melyek a torontáli madártani múzeumban Nagy-Becskeken a főgymnáziumban láthatók. — Hiszem, hogy a kép, melyet a torontáli mocsárvilágban nyilvánulómadár életről nyújtottam, eléggé érdekes és így ezen közleményem nem volt fölösleges.

míg emezek testét leginkább mézszzerű váz borítja és nagy telepekben élnek. Csodálatos! A telep valamennyi egyéne egyszerre érez. Ha csupán csak egyet érintünk meg közülök, valamennyi egyszerre húzza be tapogatóit.

És csakugyan alig van csodálatosabb világ a tenger világánál. A színek meg az alakok változatossága igazán bámulatba ejti az embert. Az állatok színében benne van a szivárvány színének minden árnyalata. A színek túlnyomóan élénkek, ragyogók s némelyek villongnak, fellángolnak, szikrákat hánynak, káprázatos fényt árasztanak. Mindenütt, mindenkor a színek ragyogó pompája diadalmaskodik!

Hát még milyen változatos, milyen fantasztikus az alakjuk! Fák, lombok, ágak, levelek, virágok, koszorúk, fürtök, uborkák, dinnyék, narancsok, gombák, pillangók, csillagok, gömbök, karikák, harangok, labdák, gyöngyök, szallagok, rojtok, tollak, fátyolok, ernyők, fonalak, tük, fésűk, fűrészek, lándzsák, kardok, legyezők, tövises és ki tudja még miféle alakok. Micsoda pazar nyilvánulása ez a különféle alakoknak!

És valóban érdekes, hogy a legtöbb esetben, minél fantasztikusabb az állat alakja, annál ragyogóbb a színe. Ez különösen a ház nélkül való csigáknál észlelhető. A virágalakú Dois élénk piros; a lomalakú Dendronotus rózsaszínű, a fürtös Aeolis zöldes fényű; a fátyolszerű Thetys halványpiros; a lándzsa alakú Pontolimax fénylő barna, világossárga pöttyökkel; a levélalakú, zöld bársonyos Elysia viridis fekete és barna színben villog s kék, fehér és piros pöttyök díszítik; az ékes Elysia

elegans pedig a ragyogó színek netovábbja. Oldalrészei bársonyfeketék, szája körül narancssárga s emellett eleven kék sávok futnak végig világos zöld alapon.

Ezek a szép jószágok többnyire a sziklás partokat borító algákon élnek. És ha az ember kiemel a vízből egy csomót ezekből a tengeri növényekből, első tekintetre azt hinné, hogy csupa virág nyilik rajtuk, pedig nem virágok azok, hanem a pompás színű, ház nélkül való csigák.

Ugyanez tapasztalható a többi alsóbbrendű állatoknál is. A tengerben a férgek is szépek és kedvesek. Vonzóan fantasztikus alakjuknál, pompás színüknél fogva a tenger legkedvesebb lakói közé sorolhatók. Megkapó szépek különösen a tengeri planariák vagy lapos férgek. Ezek a ház nélkül való csigák módjára szin-

Kukurikoló vércse.

A napokban a kitűnő zoológiai illusztrátor, *Nécsey László* festőművész munkatársunkhoz vivén utam — némi-nemű szemhízaló élvezeteknek miatta, — a lakásában felhalmozott állatfestészeti gyönyörűségek mellett is feltűnt nekem egy ökölnyi kis *vércsemadár* (*Cerchneis tinnunculus*), mely nagy drótpalotájában a maga téglavörös »paraszt-papagály« mivoltában ugyancsak megvető tekintettel méregetett arról a magas piederstálról, melyre őt gazdájának kitűntető zoológiai kegyelete — a szárnyatlan szeráfok teljes hiányában talán — pikúrászati körmös modelül helyezé, hivatásul jutván ki neki emellett a tarka csodabogarak, ritkaságok és különösségekkel megrakott, kedvesebb élőlényekkel azonban vajmi ritkán népesített garszon tuszkulumnak némi élénkséget kölcsönözni felette temperamentumos mivoltánál fogva. Máskülönben pedig a némileg mizantrop hajlamokkal bíró művész pártfogó legközvetlenebb igaz barátja ő — s eltekintve a macska- és vércsetermészettel már közös: *körmökkel rajzolt geometriai piros vonalak* iránt való túlságos előszeretetétől, a legtökéletesebb szívbéli vonzódással is viseltetik kegyes ura és istene iránt, mely nemes tulajdonság rokonérzelmeknek levén természetesen a »vesékig ható« sugalmazója, sikertült immár e révén kedves lényét a nagybecsülés ama polczára feljuttatni, ahol a nélkülözhetetlenség biztos pozíciójában megrögzülten, csutak személyisége aligha cseréltetnék el holmi krumplit-zabot kultiváló rongyos tótfaluért.

És ám „*Friczkó*“ — mert e névre hallgat

tén a tengeri növényeken élőködnek. Ha lapos, szinte átlátszó testükkel szabadon uszkálnak, azt hinné az ember, hogy szép színű fátyolok lebegnek a vízben.

Nem kevésbé érdekesek a többi tengeri férgek is. Czifra alakjuk és szírványszerűen villogó fényük jellemzik ezeket az állatokat. Gyönyörű színű tengeri férgek a Klymenek, Syllisek, Nereisek, Polynoek s az Aphroditek. Majd élénk zöld vagy narancssárga, majd pedig gyógyó kék vagy ibolyaszínű fénynyel égnek. A zöld színű *Phyllococe* kék, aranyos és violaszínű szikrákat hány, a tollszerű *Chaetopterus* pedig élénk kékes fénynyel tündöklök.

De mintha valami regebeli, csodás világ tárulna szemünk elé, midőn a nyílt tengerre szállunk és egy pillantást vetünk mélységes vízébe. A habokon biborszínű gorgonidák lengetik sárgás és lilaszínű legyezőjüket. Könnyedén, mint a sötét mélységek kísértetei, suhannak el a fehér meduzák s furcsa játékot űznek opálfényű ernyőjükkel. Azurkék fizáliák kerengnek körülöttök, majd tovaúsznak a zöld és

és figyel — meg is érdemi a ragaszkodásnak eme tagadhatatlanul példátlan megnyilvánulását — nemcsak hűségért (ugyanis az ablakok be vannak csukva és ki nem mehet), de felette tetszetős külsejénél fogva is egyrészt, — bár ugyan csupa fej, csupa láb mivoltában, a maga csutak testecskejével a komikus hatások nem mindennapi motivumain gyönyörködhetik rajta a kritikus tekintet. Mindamellett nagyon csinos, sikkes egy jószág ökgyelme. Tehát ezért is, de különösen zseniális tulajdonságai miatt érdemes arra, hogy kegyben álljon. Egyébiránt, hogy mik azok a »zseniális«

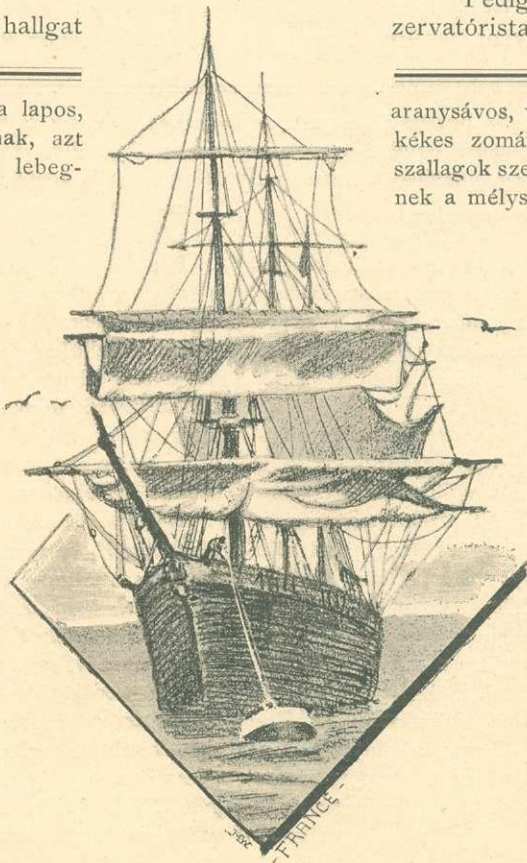

A zseniális „*Friczkó*“.

tulajdonságai, a melyek révén kedvességét érdekessé és szeretetreméltóvá tenni képes — a nem túlságosan hangulatos vercsegések és nyikorgásoktól eltekintve, — az voltaképen némi diszkrét homálylyal környezett, miért is kénytelenek vagyunk ezuttal csakis egy nyilvánosabb sajátságának megéneklését célba venni — mint olyasvalami különösséget ugyanis, a mely hivatva van a mi szencziókban kifogyhatatlan Budapestünk legujabb szencziójául szolgálni s ez nem más, mint hogy a »*Friczkó*« (horrendum dictu!) elbájolóan ért a kukurikulás művé-

szetéhez, úgy, hogy e nemében a *magasabb* éneklészeti ténykedésnek akárhány konzervatórista primadonnával is felvehetné a versenyt, amennyiben az előadóművész oly rutinírozott képességét juttatja kifejezésre kukurikulászati énekpártiiban, hogy bármely kevésbbé fülethasogató koloraturának is becsületére válnék, kivált a sürgősebb mozgékonyági ösztönzetre való közvetlenebb hatások tekintetéből...

Pedig a »*Friczkó*« nem »végzett« konzervatórista... sőt ellenkezőleg; csupádon-

aranyos, violakék ktenoforákkal. Rózsaszínű és kékes zománczú czesztusok, mint valami selyemszallagok szelik át hirtelen a habokat. Azután eltűnnek a mélységben, a honnan egy-egy színes fény-sugár villan fel koronkint.

S a midőn ismét közelebb jutunk a partokhoz, meglepődve, szinte ámulva vesszük észre, hogy a tenger élete újabb, diszesebb, fantasztikusabb alakokban nyilvánul. Minő halszörnyetegek lebegnek a kék vízben, hol villámsebesen, hol pedig könnyedén eviczkélve! A fővényben botorkáló csigák, a lombán mozgó, élénk színű tengeri csillagok, az árvalányhajra emlékeztető crinoideák ékes összevisszasága közepette fonál-, pók- és sáskaalakú rákok mászkálnak vontatott, nehézkes mozgással. A szírvány fényével ékeskedő szépia pedig, a melyről csodás dolgokat meséltek az egykori tudósok, jár-ke, előbukkan, majd eltűnik a bársonyos fővényben, és hirtelen bolyongásában szikrákkal hinti be útját.

csupán a hamisítatlan ősnaturalizmus megihletett gyermeke ő. Tehetsége önmagából öltött testet, mint ahogy a Phönix-madár születik!

Hosszú-hosszú ideig elcsukottan, a fel nem ismert zseni keserűségével kis vércseszívében osztá a bús egyedüllét legtokéletesebb magányának méla hangulatát a festett nyulak — melyeknek tülei bizonyára »nőni látszottak« a rém hallgatagság közepette, — piros és kék madárképek s egyéb igen »hú« zöld hasonmások, zümmögés nélkül való bogarak, taréjos tengeri herkentyűk és mindenféle ősvilági bögrék, fazekak s egyéb festőművészeti csodabogarak néma társaságában, — míg a falakon öldöklő szerszámok pártállás nélküli félelmes csörömpölés nélkül való nyugodtsággal pihenének babéraikon, mint a nem kevésbé sötét középkor félelmetes lovagváraiban egykoron . . . És ezen többé-kevésbé »ünnepeles« csendnek közepettében fülelő misztikus hangtalanságba valahonnan messziről titokzatos hangok reppenének el: mintha szélhajtott rézkakas csikorogna odakint a lovagvár csúcsos ormain . . . de nem: mintha a fás-kamrák homályából, avagy penészt lehelő pinczék oduiból szállonganának szerte ama kirívó szöszöcskék — hajmeresztőn, érthetetlenül:

— Kukorikúúú . . .!

— Csinkarantááá . . .!

és folytatódtnának kilvilágos-kivirradtnak napsütötte reggelig nap és nap mellett, változatlanul.

És ám a »Friczkó« gyengéd kedélyében — a művészet szertelengő illetéseitől is megérintve, — a szunynyadó danolászati hajlamokra hatás nélkül nem maradhatnának a hangok e szertelen megnyilvánulásai, mert hisz a tehetség szunynyadhat ugyan egy darabig, de végre kitör és eget kér!

És úgy leve.

Egy szép hajnalon ugyanis, diszonáns hangok kezdének belevegyülni az önérzetes kukorikúk és a tacsók idétlen csinkarantáljai közé . . . ám eleinte a

A mikor pedig éj borul a tenger véghetetlen felületére, egyszerre csak kigyúlnak a tündérkertek mécsesei. Miriád lángocskák ül ki a habok taréjára és szikrázó fényt szórnak köröskörül a sötétségben. A pirozómák, a szalpák, a pelagiák, a kleodorák s a noktilukák kékes fénybe borítják a tengert. A gorgonidák levetik bibor palástjukat és magukra öltik szikrázó zöld, éjjeli fátylukat. A sziklák üregei, a víz alatt sötétlő mezők, a homályban úszó barlangok, szóval minden mélység megtelik ragyogó fényvel . . . És a magasban, a tengerfenék csillagatlan égboltján, tovalebben a tenger lakóinak ezüstös bolygója, az oceánok holdja, az ortagoriszkuszfénylő korongja.

És ezalatt künn a nyílt tengeren, a vizek feneketlen mélyében, a hová sohasem jut el a nap éltető fénye, siri csönd, sűrű sötétség honol. Örök éjszaka borul ezekre a vizekre, a hol, mint a bércek magas csúcsáról a bükkerdők s a fényvesek, lassankint eltűnnek a tengeri növények is. Itt nyoma is elvész az algáknak és csak nagy néha lézeng egy-egy vérengző tengeri szörny, a mely az örökké langyos és csöndes habokban szerte bolyongva, lángoló szemével világítja meg sötét útját, mely, mint valami villamos reflektor, hosszú fénysávot vet maga elé. Olyan titokzatos fényű a szeme, mintha ragyogó színű aktiniák és aszteriák, vagy óriási tengeri szörnyek lakta, víz alatt úszó sötét barlangok víziói villognának benne. Talán ezekben az ismeretlen, mély üregekben lakik az az óriási tengeri kigyó, a mit annyiszor láttak már a világjáró hajósok, de azért sohasem akadtak még nyomára!

Gauss Viktor.

zseniket jellemző tartózkodottsággal, a kedves idétlenség bájával színezve, mint mikor a jóakaró múzsa oldogatja a kezdő szubrett reszketeg ajkait:

— Kikirí . . .!

— Czikiríí . . .!

— Kikiricsikiríí . . .!

Hanem ezt a kedves kezdetlegességet csakhamar a kidomborodó teljművészet hatásosabb megnyilatkozásai válták föl s ma már a kakas-matinék keretében a legolvaszóbb hangzású szoprán szólamok »behizelgő motívumai« a zseniális »Friczkó« immáron kipalérozódott torkából törnek a hanglajtörja legmagasabb foka felé — és pedig oly behizelgő dallamossággal, hogy teljesen tönkre kell silányulni emellette ama védelemnek, mintha egy ragadozómadár színezett hangok adására képtelen volna a »boncztan adataihoz képest.«

És itt minden tréfálkozást félretéve, mint való ténytet konstatálhatom, hogy a »Friczkó«, mint imitátor, valódi speciilitásnak mondható és pedig nemcsak a »maga nemében«, de különben is, mint tollas állat.

Tényleg mellette az én rigóutánzó karvalyom csak kontár utánzóvá törpül el.

Mikor a kakas ismeretes négytagú, végén elnyújtott szóllamát adja, — első pillanatra azt hinné az ember, hogy valóban kakaskukurikulást hall, oly hüén adja vissza az ellesett hangokat, de igen magas hangon, szaggatva; azonban nem artikulálja annyira a hangokat, mint a kakas, csak kihúzza; a tónus egyébként ugyanaz, de kellemebb.

Lakatos Károly.

Az összarvasról.

Egyszer volt, hol nem volt . . . Bátran így kezdeném, hiszen meséről van szó, meséről, melyet mult századok tudósai költöttek. Addig mondták el egymásnak, az emberiségnek, mígnem elhitték. A mese legmegkapóbb s ezért legveszedelmesebb fajtájú volt: valóság fantáziával egybeszőve. Nem hiányzott a mesében a királyfi sem. 1613-ban Mazurier, korának egyik híres seborvosa s tudós korifeusa, a Rhône völgyben talált óriási csontokat Teutobachus cimber király maradványainak mondta.

Szegény jó Teutobachus azóta megsokszorosodott; majd itt, majd ott leltek csontokat, óriási bordákat, majd fejet vagy lábat. Majd Sámson, majd Szt. Kristóf csontjait vagy szláv vidéken óriások maradványait tisztelték vagy csodálták bennük.

Az utolsó száz év tudománya szétfoszlatta a mesét, elkergette a regéleket, romba döntötte a fantázia e bizarr világát s épített helyébe nem kevésbé csodálatosat és épp oly mesését. A csontok, a megkövült fejek s lábszárak alapkövekké, pilléreké váltak, melyeken a tudományosan rekonstruált mesevilág nyugszik; a hit helyét lassanként a tudás tölti be, a mesebeszéd valósággá lett, de a valóság tudománya még most is a mesék hangján szól s így kezdi: Volt egyszer . . .

A vadászat őskoráról szól az ének. Nem a multról, hanem a régmult idejéről. Odáig kell visszamennünk, míg az emberi kultúra hatalmas folyama még csak csermely, melynek kedves csevegése már-már érthetetlen; azon határpontig kell visszakisérni az utat melyen jöttünk, hol végleg belevész a rengetegbe, odáig, hol a történelem már megint természetrajz.

Nem is volt akkor vadászat, csak önvédelem. De épp azért a legnemesebb harcz. Az európai diluvium embere kőbaltával, kezdetleges kőlándzsával ment borzasztó ellenfeleinek, mindig azon tudattal, hogy vagy győz vagy elpusztul. Akkor minden vadásztrófea halálveszedelem emléke volt. De volt is mivel dicsekedni! Minő vadász-emlékek! A Mastodon hatalmas tülke, a mammoth félelmetes kampós foga, az ősszarvas négyméteres agancsa! Beh más legény volt akkor az erdők királya! Félelmetes szörny, óriás, mely megérdemli, hogy végig gondoljuk emlékéit, ha eszünkbe jut.

Zöld Irország tőzegmocsarai őrzötték meg legjobban emléket; onnan származik azon néhány teljes csontváz, mely az európai muzeumokban van. De nyoma megvan másutt is. Élt Franciaországban, Németországban, Európa keleti felében, meg délen, Olaszországban.

Csontbarlangokban, a diluvium rétegeiben mindenütt megellek. Csaknem egész Európát lakta, de nagyon, nagyon régen. Mikor a bizon, az »Ur« seregszámra népesítette a rengeteget, mikor a rőnszarvas csordái hazánkban is legeltek, már nyoma veszett. A rőn nálunk körülbelül Caesar idejéig élt, Skótságban állítólag a 12-ik századig. A fiatalabb kőkorszak idején tömegesen lepte be egész Európát, nyom nélkül tűnik azonban el, mihelyest az emberi történelem bele nyúlik a geologiai korszakokba. Itt kezdődik az ősszarvas fénykora. Ez időn túl pusztult el. Ugyan itt is belevegyül a tudós szavába a rege melódiája. A Nibelung-ének „grimmer Schéich“-e meglepően hasonlít az óriásszarvashoz. A nagy névtelen költő, a népek fantáziája még emlékszik reá. S ha igaz, amit állítanak a pszichologusok, hogy a fantázia csak izgatott emlékezés, akkor egész más színben tűnik fel ezen kérdés, melyben a tudós világ még nem egyezett meg.

Mindenesetre emlékezés nagyon régmúlt időkre. Ha csak a szerint mérlegelünk, hogy elég tartós benyomást gyakorolhatott-e üldözőjére, az őseberre, azonnal igen-

lőleg kell felelnünk, mert minden bizonynyal a legimpozánsabb látványok egyike lehetett, ha ez az óriás, mely szarvasunkat nagyságban többszörösen felülmulata, valamikor emberi szemnek mutatkozott.

Próbáljuk csak képét feleleveníteni. Testalakra nézve nagyon megegyezik eponjával, a mi szarvasunkkal, de annál feltünőbben elűt agancsával.

Minden vadász szívét megdobogtató, remek egy látvány. Maradék, fossilis agancsa még most is vadász-kastélyok fejedelmi dísze! 2—3¹/₂ de 4 méternyre is terjed szét két lapát-szerű fele. Kár volna sok szóval leírnem, kép többet mond itt, mint hosszú s száraz leírás.

Ilyen volt az erdők királya hajdanában.

Szomorúság fog el, ha a vadászat emlékkönyvének e sárgult lapját nézem. A philosophus komolysága, a miért? szomorkodása. Miért is pusztult el ez a remek állat, miért tűnt le nyomtalanul a nagyszerűnek s gigantikusnak kora a földről? Miért törpült az egész természet s miért nő a végtelenbe az a bizonyos egy species, a csepp ember?

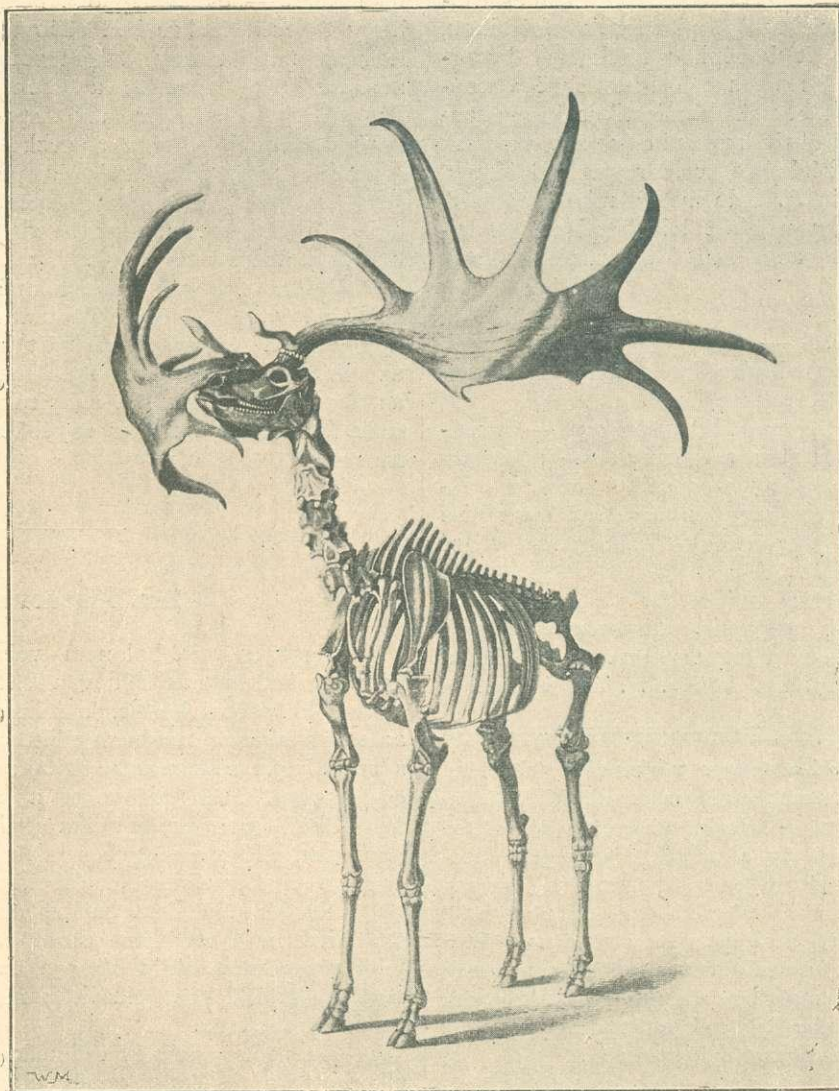
Miért? Kérdi ezt már az a bizonyos csepp ember sok ezer éve; talán ez volt az ébredő szellem első gondolata, talán ez lesz a kiháló faj legutolsója. Vagy talán ez a faj nem is hal ki? Az ősvilág óriásaival élt már együtt, azok elpusztultak, ő megmaradt.

A mamut, a maszdodon és rokon fajaik már kiköltöztek az élok világából; nem-

sokára követni fogja őket a mi mostani elefántunk is. A bölény már csak ápolva él és megfogyott az elenszarvas is. Ki tudja meddig maradnak még a bálnák életben és csak védve élhet meg a mi szarvasunk is. Kipusztulnak, eltűnnek az élet színpadáról az óriások mind. Csak a csontjaikat ismerik majd és szomorú törtériákat mondanak róluk a jövő századokban.

Ha odafigyelünk, az örökkévalóság lehetőségét még az elpusztult állatóriás roncsából is megérezzük. Csak jól oda kell figyelni. És ez is a természetrajz egyik gyönyöre.

Francé Raoul.

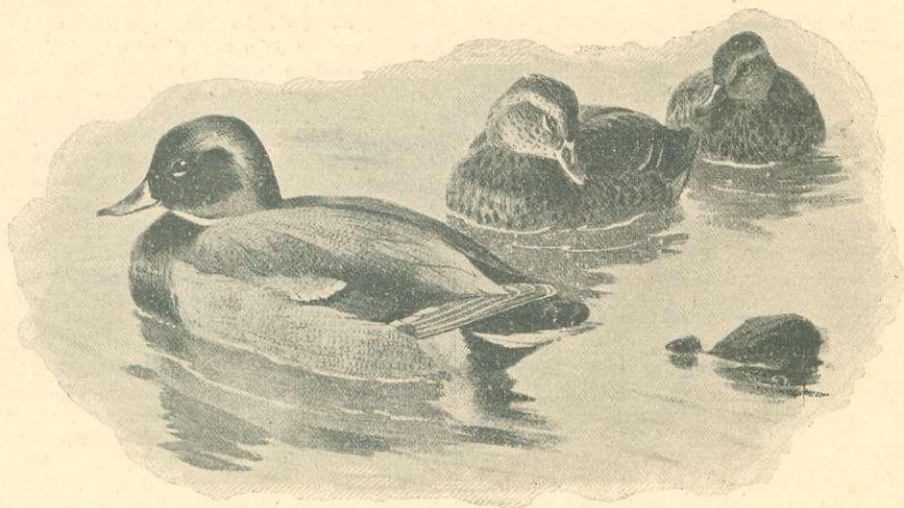

Ősszarvas. (Cervus [megaceros] euryceros Aldr.)

JULIUS.

1. **Mire vadászhatunk?** Ott, hol hiányzanak az erdő vadász-kedvességei s a lombos világ díszje: az őz és nemes szarvasvad csak mint szép, de elérhetlen fogalom szerepel a vadász képzeletében, — ellenben a lápok, nádistavak örökké hangos és mozgalmas világa kínálja annak idején a kifogyhatatlan változatos-ságú vadászévezetek sorozatát: e hó a *szezónszerű vízvadászat* gyönyörteljes napjaival köszönt Diana lovagjaira. E hó első negyedén túl ugyanis már «ugrásból» lehetni a füves tocsogók, sásos, kákás vizekben gázolva, a *kacsát*, Jakabnap táján többnyire már a fiakacsákat is. A fejlődésben elmaradt, valamint a másodköltésből való kései fészekaljnak fiatal nemzedéke is nagyjórészt szárnyra szabadul már e hó folytán s aggodalom nélkül fogyaszthatni rájuk a puskaport. A kacsaszóznál beáll egyszersmind a *sneffek lokális mozgalmának* az «ideje» is és csapatostól kezdik lepi mocsárainkat, minden alkalmas vizeinket a hosszú orrú, kedves húsú szárnyasok, finom füttyentéseikkel, örök nyughatatlan jövés-menésükkel élénkítve a mocsárvilág mozgalmasságát, míg fajaik változatos-ságával az ornithológus érdeklődésének nyújtanak kifogyhatatlan tápot amellet, hogy az egérnyitől föl a galambnagyságig váltakozó nagyságukkal csaknem minden egyes elejtett példány a szenzáció újabb érdekességével hat. Vadászati szempontból azonban valamennyi közt leginkább a *galambsnéff* érdemel figyelmet és pedig nem csak mint sportvad, de ízletes pecsenyéje miatt is egyrészt, mert aratás után a tarlókon jól felszedvén magát, most sokkal inkább inycsiklandó konyhai különleges-séget képez, mint a minőt a tavaszi soványas gerinczek nyújthatnak. — Nagyobb figyelemre méltók még — habár nem is valami jó falatok — a *lotyó*-, *gólya* és *rétisneffek*, melyeknek szintén e hóra esik az első kezdetleges mozgalmi «idejök», t. i. midőn nagyobb számban kezdenek feltűnni őszi, rendes húzásukat megelőzőleg — s mivel nagyjórészt felnőtt s még meglehetősen buta és óvatlan fiakkal teszik kósza jövésmenésüket: vadászatok igen könnyű és úgyszólván semmi mesterséggel nem jár, — miért is kellemes szórakozást nyújthat a vadászévezetekben kevésbbé válogatos puskaforgatóknak. Ugyanez áll a *batlára* (fekete ibisz = *Ibis falcinellus*) is, mely szárnyas az állandó jellegű nagyobb mocsárokon szintén e hóban kezdi jelentgetni magát, szélesen kiterjeszkedett nagy félhold alakú sorvonalakban hasogatva a hajnali és reggeli órákban a lápok felett a levegőt — olykor oly tömegesen és sűrűen húzván, hogy egyéb vad gyér jelentkezése esetében akár az unalomig kipuskázhatja rájuk magát az ember. Különbön pedig e gojzeralakú és csőrű, de fekete tollú szárnyasra csak kivételesen szokott rápuskázni a vadász s inkább csak raritás kedvéért ejt el belőlük egy-két darabot, mert húruk nem a legjobb, emellett roppant tetvesek és halszagúak, miért is az elejtetteket nem igen tanácsos a tarisznya-zsinórra aggatva hordani. Konyhai használatra a fiataljai jobban beválnak ugyan, de azért ezek se igen óhajtottak. Sokkal több vadászati és konyhai érdekességgel bírnak a *szélkiáltók* (gojzerek), melyek kissé később (leginkább a hó vége felé) hozzák el a nagy kajla orrukat vizeinkre, kivált a pusztai szikes vizekre, a hol messzire elláthatnak, mert mint mindig, úgy e hóban is nagyon vigyáznak magukra s mindjárt nagy furulyázásokat visznek véghez — egymást figyelmeztetendő, mihelyt észreveszik a vadász közeledését; ennél fogva csakis lesből vagy kocsival kerítgetve lehet csak közelökhöz férközni s ilymódon ugyan nagy sikerrel nem igen kecsegtető vadászataikat megkísérteni. Hanem az efféle

vadászatoknál nagyon ügyelni kell a fiatal lövészeknek, nehogy szeles puskázásaik alkalmával gojzer helyett a ló fülét vagy fejét érje lövéstük. — E hó vége felé már a sáros helyeken nagyokat nyeffentve kezd keledezni a *sárszalonka* is, majd ezen egyes előhírnököket rövidesen követőleg, rajostól lépik el mocsárainkat e cikázó repülési, finom húsú vándorok, melyek részben nappal is járnak-kelnek, ha nem is riasztja őket valami, mert a sárszalonka a legnyughatatlanabb vad; miért is a nappali vízilevél-gódi kósza sneffekre — E hóban kezd vége szakadni annak a mozgalom nélkül való különös egyhangúságnak s ama látszólagos fajszegegyességnek, mely a költési időszak alatt a legnépesebb mocsárokon is oly feltűnő. Egvszerre csak újra hangos, mozgalmas lesz a láp s új élet pezsdül, új mozzanatok támadnak minden zugában az előbb még oly titokzatosan hallgató különös világnak, mely a legpoetikusabb hangulatot s legmozgalmasabb köztársaságot egyesíti magában. A rétek, mocsárok levegőjét napról-napra több és több *sirály*, *csér* (*Sterna*) és *czerkó* (*Hydrochelidon*) népesíti, melyek mint légbe dobált hófehér patyolat-keszkenők gomolyognak a tükrös vizek és nádasok felett; — imitt-amott a gerinczeseken *gémek* ácsorognak, apró *sneff-szerű* madarak (*Tringa*, *Totanus*) és *juhász-kák* (*Aegialitis*) tutkosnak szerte, míg a távol zombikok felől *kanalas* és *selyemgémek*, itt-ott egy *kis kócsag* lehérlő tolla csillan bele a szembe és hangok szállnak mindenfelől, — ezerféle kiáltás, madárszólás tölti be a levegőt, melyek sokszor zürzavaros, érdes lármává változnak által, majd meg elcsendesülve százféle tónust is változtatnak, kivált ha a láthatatlan hatalom: a szél, játszani kezd a hangok e sokféleségeivel s egyet-egyét elszalajt a hangosabbak közül. Sneff-trillák, kacsahápgóságok, csörgések, süvöltések, sikoltások, nyertések, krakógások, szolid furulyázása a

Kacsaszieszta.

pólimadárnak — hol ez, hol az lép uralomra az el-elvaduló érdes chaoszban; míg az ingó nádas elhaló hárfahangként susog s valahonnan nagy messziről a *nádibika* (*Ardea stellaris*) öreg dobja veri a taktusokat a láp e zsvajgó muzsikájához... Öreg és fiatal madarak népesítik be a vizeket; cikázának, száguldanak ide-oda a párás levegőben. Nincsen nyugtok: örülnek az életnek — ki ahogy tud. A vadász is örül, majd kiugrik a szíve a nagy gyönyörűségtől, attól a nagy élvezettől, melyet aranyeső módjára ont rá Diana istennő kegye, a fenséges természet bőkezűsége s megihletett lelkének poezise... *Nappal cserkészsze, lesve egyaránt lehet vadászni*; az esteli leseknek is elérkezik lassanként az ideje. E hó vége felé már ozsonnaidőtájt megindul a *húzás*: *sneff*, *kacsa* és mindenféle vízivad darvadozva jár-kél. A melyek magasan, szabályosan jönnek, azok *nem idevalók*; a helybeliek s a környékről jövők nem veszik úgy fel magukat a magasságba s nem is igen jönnek rendezett sorokban. — A *»vadjárások*», t. i. azt a levegővonalat, a melyen a madárság jön s a merre megy: az ügyes puskás ki szokta nézni s aztán az alá a légi madárországút *alá* áll el a lövészerszámmával. — A *sneffeknek* is megvan a nagy vizeken a levegőútjuk: a *járásuk*. Ezeket a partmentén, földnyelveken, gerinczenek kell várni és tocsogósok, apadásos helyek körül lesni, mert mélyebb vizekhez rövid a lábuk, — épp azért csak a sáros vizeket keresik, ahol kifutkoshatják magukat és az illanékony vízbogárságot és kukaczkokat is megszerezhetik. — A nagylábú *gém* ellenben a mélyes helyek körül lesi a cikázó réti halat, csak a buta *vörös gém* (*Ardea purpurea*) bujja most is inkább a nádüstök hűvösét,

hol teljesen látatlanul merülhet világ-csaló merengésébe. — A ki szereti a szép tollakat, most könnyű szerrel hozzájuthat e hórihorgas madársághoz és nagyon megéri a lövést. — A kőcsagot meg kanalast már nehezebb puskavégre keríteni, mert ügyesebbek, vigyázatosabbak a buta vörös gémmél, de akár a szürkénél is — s ez okból rendszeren a korlátlan perspektíva közepében szoktak állongani, miért is leginkább csak *lesből*, vagy esetleges találkozás alkalmával lőhetők. A kanalasnak tolla ugyan nem sokat ér a vadászkalap számára, de annál inkább az orra, mint porzó-meregető, az íróasztal érdekesebb raritásai közt. — A szárcsák és vöcskők (»buvárok« = »bujárok«) napról-napra sokasodnak a siktavak rónáin — a vasárnapi puszkások nagy öröme — s itt-ott már meg lehet rájuk kezdeni az iszonytató puffogatásokkal járó társas ütközeteket, — csakhogy a társas csónakvadászatoknál nagy vigyázatoság ajánlatos, nehogy tömeges nyakonsörétezőkkel végződjék a mulatság. A rendező nagy gondot fordítson a csónakos vadászok (és esetleg hajtók) elhelyezésére és hogy a lövésirány és tüzfegyelem stb. szigorúan betartsassék. — A vizen úszó szárcsák, kacsák és vöcskők puszkázásokor észben tartandó az a régi jó tanács, hogy az ily vadat »a puska végére kell ültetni« — azaz kissé alája kell czélozni, hogy ott maradjon. — Különbön a fekete sereg a halszájú »bujárral« együtt igen komisz »vad« lévén, nyárban-összel (eltekintve a tavaszi szükséges irtásoktól, mert a kacsát elverik a tavakról s talán a tojásait is felfalják, ha hozzá férhetnek) csak az prédálja rájuk a puskaport, akinek éppen jobb dolga nincsen, mert a szárcsahús nem valami jeles eledel, de másrészt a »vadászata« is híján van minden sportszerűségnek. — A mező szárnyasai e hóban még kevés vadászati élvezetet nyújthatnak; persze fogolyról még szó se lehet — már csak a vadászati törvények tilalma miatt is — másrészt pedig a gyöngye ivadékok úgy sem szolgálhatnak a vadászat méltó tárgyául. Aratás után azonban a fiatal vizslák »bevezetése« végett már megkísérhetünk egy-egy fürjvizslászatot a hajnali órákban; azonban óvakodjunk fiatal ebet, kivált angol vizslát, *harisra* és *vizi guatra* (Rallus aquaticus) vinni; ezeket csak higgadt, öreg vizslákkal szabad hajszolni. — Ha levágták a gabonát, nem sokára jelentkezni kezdenek a vadgalambok a tarlókon, melyeket leginkább hajnali és késő délutáni leseken (a kukoriczások, vagy erdők szélén állva el) lőhetünk, de *cserekészve* napközben is a kukoriczások mentén, vagy remizek körül. — Az erdők vadjai közül egyedül az őzbak az, mely aktuálitással bír; vadászatának egyébként most van a legfőbb ideje s mint szezon-vad az első, legelőkelőbb helyet foglalja el az idény vadjai közt. Az *özcserkészetet* e hó vége felé a *csalással való vadászat* (beurkatás) váltja föl, amaz érdekesítő, különleges vadászmulatság, midőn a vadász az *öz-suta* hangját e célra készült *síp*tal avagy *vadkörtefa-levé*lrel utánozva, csöve elé varázsolja a szerelmi kalandokra vállalkozó bakot, kivételesen pedig a gombaszedő kíváncsi vén tótasszonyokat... Vadászati törvényeink rendelkezéséhez képest (III. fej. 9. § a) e hó 1-től kezdve a *szarvas-* és *dámbika* tilalma *fölszabadul* ugyan, de miután az agancsok ilyenkor még *mohosak*, az agancsárok lelövését a vadászias szempontok tiltják; a *dámbikák* is a vadásziasabb elvek védelme alatt állanak még e hó folytán s az esetleges lelővések inkább csak a konyha szempontjából történnek és csakis a gyengébb *nyársasok* kerülnek terítékre. — A *sertevad* ott, ahol nagyon el van szaporodva, június, július és augusztusban a kukoriczásokban, de sőt aratás előtt a kalászos életben is jelentékeny károkat okoz, — ennek lehetőleg elejét veendő, főleg az idegen látogatókat, kimélet és válogatás nélkül löni kell. Egyébiránt a vaddisznó-les még e hóban is élvezetes mulatság.

2. A vad tartózkodási helye biológiai viszonyai és fajlagos szokásainak megfelelőleg ugyanaz, mint rendes körülmények közt mindig szokott lenni. A költés, illetőleg fiadzás befejezte után azonban tartózkodásukban kevésbé helyhez kötve — illetve szűkebb tartózkodási térföld határai közé utalvák, mint a fajszaporítás kényszerítő körülménye folytán voltak, sőt a legtöbb faj azon mielőbb tágitani igyekeznek, már csak az új nemzedék létérdekénél fogva is és pedig lehetőleg minél szélesebb határokra kiterjeszkedőleg, mely terjeszkedési vágya a *nem állandó* madárfajoknál egészen lokális mozgalomra fajul. Csak a *tyúkfélék* (köztük legkevésbé a *fácán*) ragaszkodnak azon földdarab szűkebb határaihoz, melyet fajfentartási ténykedésük céljaira igénybe vettek, vagyis a melyek fészkelési *terkörü*kül szolgáltak volt. — A *fővad* esténként (csendes időben) legelés végett ki-kijár az erdővel határos vetésekre s herésföldekre, sőt néha a fennálló

életbe el is hever, ha teljes biztonságban érzi magát; különben pedig nappal oly helyre vonul, hol a legyek s egyéb bogarak háborgatásai ellen védve van, mely okból néha kevésbé háborgatott tájakon az erdőn kívül eső ligetekbe is ki-kivált. — Az *özvad* a fiatalosokban, általában a pagony hűvösebb részeiben tartózkodik, de kivált a kukoriczásokra is, sőt lassanként az özallomány egészen a kukoriczásokba helyezi át ideiglenesen tartózkodási helyét; épp úgy a *fácánok* egy része is; éjszakára azonban fás helyet keresnek, mert az éjet lehetőleg fán töltik. — A *sörtevad* kondákba verődve, éjjelente kijár a földekre s bevált a kalászos életbe és kukoriczásokba, a hol nagy károkat okoz. — A *nyúl* (kivált a süldő) erdei tilos vágásokban, de legnagyobbbrészt kint a kukoriczásokban, heréseken, zabbban, fennálló életben és sűrű bokrokban fekszik el. A *süldő* inkább szereti a *sűrűbb* helyeket, mint a vén nyúl; de ahol tulságos sok *szűnyog* van (rétes, vizenyős helyen), onnan az öreg is, a süldő is kerekelt old. Alkonyatkor utakra, tisztásokra jönnek ki; később a kukoriczások mentén a tarlókon legelésznek. A hol nagyobb mennyiségű »gyalog-paszuj« (habféle) termeltek, ez a nyulakra igen vonzó hatással van. — A *fogyó* gabona közt, bokros és forrásos helyeken, nedves kubikgödrök és vesszősök körül, szőlőkben tartózkodik. — A *fűrj* a gabona közt, főleg zabföldeken s kaszálókban lappang, de hűvös heréseken is megvonja magát; nagy meleggel a kukoriczásokba is elvonul. A *harist, guvatot* leginkább kaszálókban, általában nedves helyeken lehet rebbenteni; előbbi az esteli és hajnali órákban erős harsolásával rendszeren elárulja tartózkodási helyét. A *kacsafő*kedves kiöntéses vizeken, a magas fűben szeretnek bogarászni, általában a vízivad-féle most inkább a vízpartok közelét keresi s a sűrű vízínövényzet közt bujkál. — A *fiatúzó*kedves leginkább a zabbban, kölesben tanyáznak, de az árpába és a kukoriczások közé is beveszik magukat; a *vén túzok* azonban most is inkább a szabad tereket keresi s leginkább a tarlón — a buzakeresztek és szalmaboglyák közelében — sétál és legel. — A *kártévő szárnyasok*, szőrmes ragadozók vaczkaik és fészkeiknek búcsút mondvá, fiaikkal helyet változtatnak; tanulmányútra térnek. — A *róka* a gabonaföldekre vezetí mármár anyányi fiait s befejezi fajzatai felnevelését s a rablómes-tertségben való kiképezésüket.

3. Szaporítás. A természet legpoetikusabb korszaka immár kinyílt virágaival, milliányi új lényekkel dokumentálja a szerelem szívbe szálló isteni parányainak fogantatát. A *fajfentartás* ösrendeltetése az örök szerelem örök ösztöne révén a kibontakozás határaihoz jutott el immár: új nemzedéket adott az életnek — lényeket, melyeknek szívében szintén megfogamzanak az ös-csira szunnyadó parányai egykoron... A *költés, fiadzás* — szóval a fajszaporítás nagy természeti hivatása e hóban már a gyönyörű megoldás zárlatához jutott el, sőt nyomában itt-ott új virágok is fakadnak. Erdeink remek díszje, az *özvadról* ugyanis, mely vadász nem tudná, hogy szerelmi életének első megnyilvánulása e hó vége felé jut kifejezésre. *Üzekedési ideje* azonban tartózkodási helyének geográfiai és meteorológiai viszonyaihoz képest többé-kevésbé jelentékeny eltéréseket mutat; nagy időkülönbségek azonban alig konstatalhatók. Tény különben az, hogy megfelelő viszonyok közt e hó második felében (úgy kb. Jakabnap körül) az őz megkezdí üzekedését, csak főfeltétel: csendes, szolid időjárás, meleg napok. Hűvös, nedves időben nem üzekedik a kényes őz. A napi időtartam kb. délelőtti 10 órától délutáni 5 óra tájig tart; a mit jó tudni a csalípval vadászoknak a siker érdekében.

4. Állatélet. E hó a madárjárás korszaka. Sokan az oly madarak közül, a melyek *évente csak egyszer költenek*, elhagyva állandó vagy ideiglenes tartózkodási helyüket, *családonként csatangolnak*; ezért észlelhető szinte nap és nap mellett mind nagyobb élénkség tavaink és mocsárainkon. — A kalászt érlelő róna is sok madarat csábít sárguló téreire: verebek, sordeályok lepik el a még lábon álló áldást és jól kiszedik belőle a vámot a csőzbácsi nagyszólású pukkantója daczára is. Hanem ezt az apró szárnyas népet csak a terített asztal ideiglenes gyönyörúsége hozza össze egy kis ideig-óráig tartó torokkodásra, amely egyszersmind nekik az egyedüli kalácsos ünnep a sok nélkülözéssel, mostohasággal teljes évben; az igazi *takarítók* nem szárnyon, de lábon jönnek: *egerek, hősögök* ezek, melyek most gyűjtik a télirevaló szemes eleséget földalatti éléstárukba. Az élímesek — a két lábúak közül valók — az ily helyeket megje-

gyezve, a »takarás után« fölbontják a pofazacskós perselyesek vermeit és hihetetlen mennyiségű válogatott szemet emelnek ki belőlük. — A szárnyas világ kedélyéletére vetve egy pillantást — azt tapasztaljuk, hogy nemcsak az erdei, de a mezei madaraknál is nagyon megcsappant az élet azon vidor megnyilatkozása, mely szigorú figyelmünk körén kívül esik ugyan, ám de azért ellanyhulása avagy teljes elnémulása mégis mindjárt feltűnik. Hanem tudni kell, hogy a szerelemmel együtt nagyrészt a dal is odalesz; mert a *kiábrándulás* hónapja is ez egyszermind; — csak a *fürj* zengi tovább is menyecskecsalogató pitypalattyolását. Ő még nem tanult meg paragrafus szerint szeretni; ő a szabad szerelem híve... Vadászuraim, nehogy fiat applicatio?...

5. **Prakszis.** Közéledik az aratás ideje, amikor a verebekkel együtt más kétlábú idegen elemet is magához varázsol az erő kalásztenger és megnépesül a határ a kint tanyázó vad nagy riadalmára és veszedelmére, mert a rendet vágó kasza nagy kárt tesz a vadban s nem egy lefejezett fürj, fogoly, fázán és tönkre sebzett nyúl lesz áldozata a »legnemesebb anyag«, az istenadta kenyér-anyag összegyűjtésére törekvő, verejték hullató, de nemes munkának. De hát ez elkerülhetetlen; hanem az már nagyon is megakadályozható a vadászszemélyzet által, hogy a fiatal, gyenge vad a mezei munkások tarisznyái és bográcsaiba, ezenkívül a magukkal hozott éhes kuvaszok bendőjébe vándoroljon. — Aratáskor néha temérdek ragadozó madár szokott összegyüle-

kezni a kaszás-vonalak felett a rendekből kivert fürjek, foglyok és gyengébb fázán csibék fogdosása végett. — Ezt a jelenséget sohase hagyja figyelmen kívül a vadász s a legnagyobb erélylyel igyekezzék utját szegni a szemtelen invázióknak. — Rendezett *fővad-területeken* kezdetét veszi a vadászható *szarvasok tartózkodási helyeinek és forgóinak* (»váltóinak«) *pontos kitudása és megállapítása*, egyuttal a *számbeli adatoknak* megközelítő pontossággal való jegyzékbe foglalása — illetve kiténtetése — külön a *meddőkről*, valamint a *borjas tehenekről* is. — A meddőket könnyű arról megismerni, hogy nem megy utánuk borju; egyébiránt megtörténik, hogy néha egy-egy tehén meddő marad egy évben, — de azért nem következik, hogy a második évben is meddő marad. Azért tehát a ki *vadját jól ismeri*, jól teszi, ha első évben kíméli a meddőket. — A *lomb-takarmány gyűjtése és szók* felfrissítése folytatandó; a *kártékony állatok* üldözése is gondot kell fordítani. Különösen a *csapó-ládák, fogó-vasak és oszlop-csapdák*-nak van most az idejük; az *uhu*-val és *héjakosár*-ral most alig érhetni el valami nevezetesebb eredményt. — Az *élő kacsa- és vadlúd-csalik* befogásának elérkezett a legfőbb ideje. Az *öreg*ek most *lohosodnak*, vagyis elhullatják kormánytollaikat és nem tudnak repülni; minélfogva nagy tavakon *hálóval* foghatók.

Lakatos K.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Egy kártékony lepkéről. Gyümölcsösökben, lomb- és tű-levelű erdeinkben egyaránt kártékony a *gyapjas lepke* (*Ocneria dispar*). Ezen lepke hímje és nőténye annyira elütő egymástól, hogy nemszakértő sohasem gondolná azokat egy fajbeli állatoknak. Latin nevük — »*dispar*« (egyenetlen) ezen tulajdonságukra vonatkozik. A nőtény zömök testű, színre nézve piszkos sárgafehér, mellső szárnyain szabálytalanul lefutó, zeg-zúgos, fekete harántvonalakkal, potrohának vége sárgásbarna szörpamattal. A hím mindig kisebb, karcsúbb; csápjai fésűsek; mellső szárnyai szürkésbarnák, hasonló — de elmosódottabb rajzzal mint a nőtényeké; hátsó szárnyai sárgásbarnák. A kifejlett lepke július és augusztus hóban gyakran található, még pedig a rendkívüli lomha nőtény napközben mozdulatlanul ül fatörzseken, kerítéseken vagy házfalakon, miközben nagyobb mellső szárnyai házfedél alakban fedik egész testét. Éjjel is csak keveset és ügyetlenül repdes. A hím sokkal mozgékonyabb, könnyen felzavarható ülőhelyéről és éjjel gyorsan, zajtalanul és kitartóan reptül; ide-oda repkedve keresi fel a nőtényeket. Párzás után a nőtény lerakja petéit rendszeren a fák törzsére, olykor deszkakerítésre vagy egyéb helyekre is. Barnás-színű, erősen fénylő és keményhéjas petéit potroha végén levő sárgásbarna gyapjas szőrével takarja be, miáltal a lerakott petehalmaz szakasztott olyan kinézésű, mint egy kis darab tapló. A peték átteleznek s csak jövő tavasszal fejlődnek belőlük az apró, fekete színű hernyók. Ezek a fák leveleivel táplálkozván, csakhamar nagyobbra nőnek. A kifejlett hernyó feketésszürke háti oldalán többé-kevésbé jól kivehető három sárgásszínű hosszanti vonal látható. Őt első gyűrűjén 2—2 kékszínű, következő 6 gyűrűjén 2—2 vörös színű szemölcs található, melyek éppen úgy, mint a test oldalán levő apróbb szemölcsök, hosszú szörpamatokat viselnek. Feje, különösen az utolsó vedlés után, feltűnően nagy és vastag, sárgásszürke színű és barnásfoltos. A falánk hernyók nem kímélnék meg egy fás növényt sem. Rendes eledelük a tölgy-, nyár-, fűz-, szil-, bükk-, gyertyán- és juharfaleveleken kívül a fák levelei; de épp oly jóízűen költik el a fenyőfák tűleveleit, mint a rózsafa leveleit. Szükség esetén a konyhakerti

növényeket, sőt még a vetéseket is megtámadják. Ha elérték teljes nagyságukat, kevés fonállal összeszőnek néhány levelet, vagy fakéreg repedései előtt szőnek csekély hálót s azután átalakulnak sötétbarna, vagy fekete színű bábokká, melyekből július-augusztusban a lepke kirepül. Megbízható adatok vannak feljegyezve arról, hogy olykor a gyapjaslepke rendkívüli módon elszaporodik, olyannyira, hogy a falánk hernyók nagy gyümölcsösöket és erdőket pusztítottak ki, amiért is minden kertész, gazda és erdésznek saját érdekében van, ezeket a kártékony állatokat lehetőleg elpusztítani. Szerencsénkre kiirtásuk nem nagyon nehéz dolog és némi utánjárással elég jól sikerül. Első sorban a fák törzsén és egyéb helyeken lelhető taplókinézésű peterakások pusztítandók el télen. Nyáron pedig a nőtények kiirtandók, a mi szintén aránylag nem nehéz feladat, mert a lomhán ülő lepke könnyen feltalálható és még könnyebben megsemmisíthető.

Kohaut.

Szerkesztői üzenetek.

Intézetünk tudományos vizsgálatok céljából hazánk denevéreit szeretné összegyűjteni. Kérjük mindazokat, akik minket ebben segíteni akarnak, hogy méltóztassanak a vidékükön előforduló különböző fajokból néhány darabot lehetőleg friss állapotban postán intézetünkbe küldeni. Az ezzel járó pósta-, csomagolási, vagy egyéb költségeket köszönettel fogjuk megtéríteni.

Dr. L. M. úrnak. Köszönjük szíves érdeklődését és jó tanácsát. A tervezett nagy akváriumot azonban nem igen lehetne a pálmakerttel összekapcsolni, amint ön ajánlja, mert ha létesülne az akvárium, úgy csakis a város belső részében fogjuk azt felállítani. Hogy a közönség nagy érdeklődéssel viseltetik az ilyen látványosság iránt, azt tudjuk. Lehet hogy létesül, hiszen fővárosunknak szüksége volna rá.

Fiatal uhukat veszünk.

W. úrnak, Esztergom. A beküldött hernyók a gyapjas lepke hernyói voltak. Kérdéseire a feleletet megadja az apróközlemény.

Bekötési táblák a Természet 1897 8-i I. évfolyamához kaphatók kiadóhivatalkunkban világos-, vagy sötétzöld színben, díszes kiállításban, portomentes megküldéssel együtt 1 frtéért. Ez összeg levélbélyegekből, vagy postautalványon előre — esetleg a II. évfolyam (1898 9) előfizetési díjával együtt — küldendő be. A megrendeléshez az e füzetben mellékelt levelező-lap felhasználását kérjük.

Telivér pedigrees-vizslák.

Angol Pointer, Angol Setter, Irish Setter, Gordon Setter, Szálkásszörű német, Símaszörű német, Griffon.

Kaphatók:

FÓNAGY JÓZSEF-NÉL
BUDAPEST,

— Károly-körút 5. szám. —

Kitűnően idomítva
200 frttól feljebb; kölykök 50 frt.

Ugyanott megrendelhető:

Fónagy Vizslaidomítása

—..... című könyv 3 forintért.—

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF FŐHERCZEG
udvari szállítója,

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEG
kamarai szállítója

és
Ő kir. Fensége
FÜLÖP-SZÁSZ-COBURG-GOTHA
HERCZEG

szállítója.

Dr. LENDL ADOLF

műegyetemi magántanár, kép. középiskolai tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tisztj., örök., választm. v. rendes tagja,

PRAEPARATORIUMA ÉS
TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE
BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.

Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.

Lepzig, 1894: díszoklevél.

Lemberg, 1894: elismerő oklevél.

Zenta, 1895: első arany-érem.

Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.

Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.

Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem.

Brüsszel, 1897: arany-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földmívelésügyi
Miniszteriumok és
Budapest Székes Főváros Tanácsának
ajánlásai.

A Magy. Nemz. Museum és Európa
elsőrangú museumainak szállítója.

KINGSEM

szab. készült a
kerékpározás ta-
nulására.

KAYSER-kerékpárok

valamint elsőrendű angol és amerikai kerékpárok jutányos árban és előnyös fizetési feltételek mellett kaphatók közvetlen a

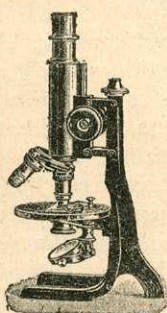
— főraktárban —

Deményi és Angyalnál

Budapest, Andrassy-út 50.

A főváros egyedüli *kerékpár-iskolája*, ahol tanuló-készülékkel lehet tanulni.

Nagy javító-műhely. — Mindennemű alkatrészek.
Árjegyzék ingyen.

Mikroszkópok
és
mindenféle
kézi nagyítók

kaphatók
intézetünkben.

Képes árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

A Parádi üvegyár raftára Görög István

Budapest, Kossuth Eajos-u. 15.

Ujánl:

Hengerüvegeket, gyűjtőüvegeket,

mikroszkópi

tárgy- és fedőlemezeket stb.

Dús választék.

Kitűnő minőségben.

URSITS „Cascara-Sagrada-bora“

a 3 sziv védjeggyel.

Emésztési zavarok, aranyér, makacs székrekedés, idült gyomor- és bélbajok ellen legjobb a világon.

1 üveg 4 korona.

Főraktár: „URSITS“ gyógyszerháza
Budapest, VIII., Rákóczy-tér.

Ugyanitt kapható a világ bármely lapjában hirdetett gyógyszerészetbe vágó
»különlegesség«.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrassy-út 30. sz.

Elvállal:

Asphaltburkolást,
száraztatételet.

Vidékre is szállít
asphalt-anyagot

legolcsóbban jótállás mellett.

Dr. LENDL ADOLF intézetében megrendelhető:

Kohaut, A Magyarország Madarak meghatározó könyve, 2 frt. — **Lakatos**, Természeti és Vadászkepek, 2 frt. — **Lakatos**, Vadászhit, kötve 2 frt. — **Lakatos**, Vadászati és Madarászati Emlékeimből, 3 frt. — **Lakatos**, Magyarország nappali orvmadarai, 1:50 frt. — **Thanhoffer**, A Mikroszkóp és alkalmazása, 3:60 frt.

Iskolai könyvtáraknak számlára küldjük meg e műveket, másoknak utánvétellel vagy a pénz előleges beküldésére.

»A Természeti« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

294.98. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.